

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
DARBO KODEKSO PATVIRTINIMO, ĮSIGALIOJIMO IR ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO
NR. XII-2603 1 STRAIPSNIU PATVIRTINTO LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO
KODEKSO 165 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Projekto rengimą paskatino įvairių visuomenės grupių pastabos ir pasiūlymai Darbo kodeksui tobulinti. Projektu siekiama pakeisti Darbo kodeksą taip, kad asmuo tiek turėdamas darbo santykius, tiek būdamas moksleiviu ar studentu, bedarbiu ar sulaukęs senatvės pensijos amžiaus galėtų būti profesinių sąjungų nariu. Nepaisant dar 2013 m. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo pakeitimo, leidžiančio visiems piliečiams, turintiems darbinį teisnumą ir veiksnumą būti profesinių sąjungų nariais ir suteikiančiu profesinėms sąjungoms juos atstovauti bei ginti, 2017-01-07 įsigaliojusiam Darbo kodekse ši nuostata grąžinta į iki 2013 m. pakeitimų buvusią nuostatą.

Vadovaujantis Darbo kodekso 165 str. 3 d. profesinės sąjungos atstovauja darbuotojus ir asmenis dirbančius Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme nurodytais darbo santykiams prilygintais teisinių santykių pagrindais. Vadovaujantis šia formuluote neatstovaujami lieka jaunimas, t.y. moksleiviai ir studentai, bedarbiai, senatvės pensijos amžiaus sulaukę asmenys, asmenys, su kuriais nutraukiami darbo santykiai. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas naujo Darbo kodekso įsigaliojimo nebuvo pakeistas ir toliau numato galimybę visiems asmenims, turintiems darbinį teisnumą ir veiksnumą būti profesinių sąjungų nariais.

Siūlomas Darbo kodekso pakeitimas yra būtinas norint suderinti Lietuvos teisės aktų normas su Europos teisės normų reikalavimais, suvienodinti dviejų teisės aktų normas ir toliau skatinti profesinių sąjungų plėtrą, vystyti socialinį dialogą, didinti pasitikėjimą profesinėmis sąjungomis.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai: Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos Jaunimo centras ir Lietuvos Respublikos Seimo nariai Aušra Papirtienė, Gediminas Vasiliauskas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai?

Darbo kodekso 165 str. 3 d. numato, kad profesinės sąjungos atstovauja darbuotojus ir asmenis dirbančius Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme nurodytais darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindais. Vadovaujantis šia formuluote neatstovaujami lieka jaunimas, t.y. moksleiviai ir studentai, bedarbiai, senatvės pensijos amžiaus sulaukę asmenys, asmenys, su kuriais nutraukiami darbo santykiai. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas naujo Darbo kodekso įsigaliojimo nebuvo pakeistas ir numato galimybę visiems asmenims, turintiems darbinį teisnumą ir veiksnumą būti profesinių sąjungų nariais. Vadovaujantis šiuo specialiu įstatymu, asmenys, kurie su įstaiga neturi darbinių santykių, turi ribotas profesinės sąjungos nario teises, tačiau profesinėms sąjungoms suteikta teisė juos atstovauti ir ginti.

Vadovaujantis užsienio šalių praktika, darbo santykių neturintys asmenys gali būti profesinių sąjungų nariais. Tai suteikia asmenims lankstumo keičiant darbo vietas, siekiant jaunos asmenis

teisiškai ginti įsidarbinus į pirmąją darbovietę, taip pat, pensinio amžiaus asmenims likti profesinių sąjungų sudėtyje.

Pabrėžtina, kad dar 2013 m. keičiant Profesinių sąjungų įstatymą ir išplečiant asmenų, kurie gali būti profesinių sąjungų nariais, ratą buvo argumentuojama, kad ribojant galimybę būti profesinių sąjungų nariais yra pažeidžiama Europos socialinė chartija. Europos socialinės chartijos 5 str. nustato teisę jungtis į organizacijas. Šis straipsnis garantuoja darbuotojų ir darbdavių laisvę kurti organizacijas. Tai susiję ne tik su aktyviais darbuotojais, bet taip pat ir su asmenimis, kurie naudojami darbo teise (pensininkai, bedarbiai). Nepriklausomai nuo to, kad asmenys, siekdami apginti savo interesus, gali jungtis į kitas asociacijas, Europos socialinių teisių komitetas nemato argumentų, kurie pateisintų teisės organizuotis apribojimus, todėl komitetas laiko, kad atskiro teisinio režimo organizuotis bedarbiams, pensininkams ir namudininkams suteikimas yra nesuderinamas su Europos socialine chartija. Galima daryti išvadą, kad esamas teisinis reguliavimas, nustatytas Darbo kodekso 165 str. 3 d. prieštarauja Europos socialinės chartijos nuostatomis ir tikslui.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma panaikinti dviejų teisės aktų normų koliziją, grąžinti nuo 2013 m. įstatymų leidėjo valia išplėstą galimybę būti profesinės sąjungos nariu bei būti atstovaujama profesinių sąjungų individualiuose ir kolektyviniuose ginčiuose neturint darbo santykių.

Siūlomas pakeitimas užtikrins asmenų teisę laisvai jungtis į profesines sąjungas, vadovaujantis Profesinių sąjungų įstatymu. Vadovaujantis Norvegijos daugiamečiu patirtimi, jaunų, pensinio amžiaus ar neturinčių darbo santykių asmenų naryste profesinėse sąjungose, galima tikėtis didėjančios narystės ir pasitikėjimo profesinėmis sąjungomis augimo. Visa tai skatintų visuomenę aktyviau įsitraukti į visuomeninį ir pilietinį gyvenimą. Taip būtų didinamas visuomenės pasitenkinimas gyvenimu ir augantis pasitikėjimas Valstybinėmis institucijomis.

Siūlomas Darbo kodekso pakeitimas panaikins teisinį reguliavimą, kuris yra nesuderintas su Europos socialine chartija ir pažeidžia jos nuostatas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma. Tikimasi užtikrinti vienodą teisės akto aiškinimą ir taikymą.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Paskatins narystę profesinėse sąjungose, bendradarbiavimą su darbdaviais.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymą, galiojančių teisės aktų keisti ar naikinti nereikės, papildomų teisės aktų priimti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka
Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų,

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus
Įstatymo projekto nuostatos atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti
Nereikia.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)
Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
Profesinė sąjunga, narystė.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra

Teikia Seimo narys
Aušra Papirtienė
Gediminas Vasiliauskas